

Mensenhandel

De rol van vrouwelijke daders bij seksuele uitbuiting

M.D.S. Wijkman

E.R. Kleemans

Programma Politie en Wetenschap

Verkenningen nummer 84

Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam

2019

Inhoud

1	Inleiding	2
1.1	Betrokkenheid van vrouwelijke daders van mensenhandel	2
1.2	De rollen van vrouwen bij mensenhandel en seksuele uitbuiting	3
1.3	Onderzoeksvraag	4
1.4	Wetenschappelijke en maatschappelijke relevantie	5
2	Methode	6
3	Resultaten	8
3.1	Ontwikkeling in de omvang van vrouwen die veroordeeld zijn voor mensenhandel	8
3.2	Afdoeningskenmerken van vrouwen die veroordeeld zijn voor mensenhandel	9
3.3	Daderkenmerken	10
3.4	Delictkenmerken	11
3.5	Criminele gedragingen	11
3.6	Slachtofferkenmerken	14
3.7	Misleiding en economische kwetsbaarheid	15
3.8	Vrouwelijke daders die zelf eerder seksueel zijn uitgebuit	16
4	Conclusie en discussie	18
4.1	Conclusie	18
4.2	Discussie	19
4.3	Aanbevelingen	20
	Literatuur	21
	Bijlage Scoringinstrument voor strafdossiers	23

1 Inleiding

Vrouwelijke delinquenten zijn maar mondjesmaat onderwerp van criminologisch onderzoek. Dat geldt des te meer voor vrouwen die zich schuldig maken aan ernstige delicten zoals mensenhandel en seksuele uitbuiting. Over de periode 2011-2015 zijn door het Openbaar Ministerie in totaal 1.332 verdachten van mensenhandel ingeschreven. Gemiddeld is 17% (n=227) vrouw. Deze man: vrouw-verdeling van grofweg 5:1 is ieder jaar min of meer hetzelfde (Nationaal Rapporteur Mensenhandel, 2016). Wereldwijd is 38% van de verdachte daders van mensenhandel een vrouw. Vrouwen afkomstig uit Centraal-Europa en Oost-Azië zijn zelfs twee keer zo vaak een verdachte van mensenhandel als mannen afkomstig uit deze gebieden (68% versus 32%) (UNODC, 2014). Uit onderzoek van Van Dijk et al. (2002) naar prostitutie gerelateerde mensenhandel in Nederland tussen 1997 en 2000 komt naar voren dat een kwart van de daders vrouw was. Van deze groep vrouwen is 14% door de politie aangemerkt als één van de leiders van de criminele organisatie (van Dijk, Bijkerk & van Soest, 2002). Staring (2007) meldt dat in de meeste van zijn onderzochte zaken vrouwen deel uit maken van het criminele samenwerkingsverband.

Deze cijfers tonen aan dat het aandeel van vrouwelijke daders bij mensenhandel niet moet worden onderschat. Ondanks deze aanzienlijke aantallen vrouwelijke verdachten, is er echter weinig onderzoek verricht naar dit fenomeen en daarom is er ook weinig theorievorming op dit gebied. Systematisch en degelijk empirisch onderzoek op het terrein van mensenhandel is beperkt. Slechts een derde van alle studies bevat originele data met onderzoeksbevindingen (Zhang, 2009). De meeste empirische studies zijn gebaseerd op convenience samples; samples die niet te identificeren zijn; of het is onduidelijk op welke data en methodes de studies zijn gebaseerd (Gozdziak & Bump, 2008).

1.1 Betrokkenheid van vrouwelijke daders van mensenhandel

Er zijn verschillende delictpaden die kunnen verklaren hoe vrouwen als dader bij mensenhandel betrokken raken. Traditioneel worden vrouwen gezien als slachtoffers van seksuele uitbuiting (Turner & Kelly, 2009). Op het moment dat zij als dader betrokken raken bij criminaliteit wordt er vaak vanuit gegaan dat zij zelf het slachtoffer zijn (geweest) van seksuele uitbuiting. Met enige regelmaat komt het voor dat vrouwen die eerst zelf seksueel zijn uitgebuit, zich later voegen bij het criminele samenwerkingsverband en zelf andere vrouwen gaan uitbuiten (UNODC, 2010; Lo Iacono, 2014). Vaak is er sprake van een amoureuze verhouding tussen de prostituee en één van de daders (Broad, 2015;

Staring, 2007; Verhoeven et al., 2015). Wellicht is voor deze vrouwen de transitie van prostituee naar dader een manier om zelf niet meer als prostituee te hoeven werken (UNODC, 2010; Broad, 2015). Dit komt vermoedelijk doordat vrouwen in de context van mensenhandel vooral als slachtoffer worden gepresenteerd, of worden gezien als de onwetende 'vrouw van de mannelijke dader' (Broad, 2015). Vaak wordt aangenomen dat vrouwen die het slachtoffer zijn van seksuele uitbuiting door hun pooiers ertoe worden aangezet om zelf nieuwe vrouwelijke slachtoffers te gaan werven: het slachtoffer wordt dader (UNODC, 2010). Het lijkt er dan dus op dat dit voor vrouwelijke slachtoffers de enige manier is om te ontsnappen aan hun eigen slachtofferschap (Turner & Kelly, 2009).

Mensenhandel en seksuele uitbuiting worden nog steeds gezien als delicten die alleen door berekenende mannen worden gepleegd die profiteren van de kwetsbare positie van vrouwen. Binnen dit 'enge man- kwetsbare vrouw' beeld is er een duidelijk onderscheid tussen daders en slachtoffers: een slachtoffer kan nooit een dader zijn, en een vrouw kan dus nooit betrokken zijn als dader bij seksuele uitbuiting (Hoyle, Bosworth & Dempsey, 2011).

Het is echter onduidelijk voor hoeveel vrouwelijke daders van mensenhandel deze verklaring werkelijk opgaat. Zoals eerder opgemerkt kleven er nogal wat beperkingen aan eerder verrichte studies. Het is belangrijk om niet uit het oog te verliezen dat er ook vrouwen zullen zijn die niet zelf in een eerder stadium van hun leven seksueel zijn uitgebuit en om andere redenen betrokken raken bij het delict. Om onduidelijke redenen zijn deze andere redenen alleen onderzocht voor vrouwen die betrokken zijn bij andere vormen van georganiseerde criminaliteit. Bij vrouwelijke daders van drugshandel speelden financiële motieven een rol (Arsovska & Allum, 2014) en vrouwelijke daders van mensensmokkel geven aan dat ze vrienden wilden helpen of een financieel motief hebben (Zhang, Chin & Miller). In het algemeen blijkt dat vrouwen bij verschillende criminele activiteiten zoals drugssmokkel, mensensmokkel en vrouwenhandel betrokken kunnen zijn en dat ze daarbij niet alleen ondersteunende, maar ook meer prominente rollen vervullen (Kleemans & Van de Bunt, 1999: 27-29; Kleemans, Kruisbergen & Kouwenberg, 2014).

1.2 De rollen van vrouwen bij mensenhandel en seksuele uitbuiting

Over het algemeen worden vrouwelijke daders van seksuele uitbuiting vooral gezien als de onwetende partner van een mannelijke dader (Siegel & de Blank, 2008). Vrouwen zouden vaker een medeplegende rol hebben en worden geïnstrueerd door hun mannelijke partner om hun vrouwelijkheid, en vrouwelijke eigenschappen in te zetten bij het plegen van het delict (Schwartz & Steffensmeier, 2015). Vrouwen

kunnen bijvoorbeeld door mannen worden ingezet om andere vrouwen te selecteren en te rekruteren om hen zo aan te zetten om te gaan werken als prostituee. De aanname hierbij is dat een vrouwelijke ronselaar makkelijker het vertrouwen van mogelijke slachtoffers kan wekken dan een mannelijke ronselaar, eenvoudigweg omdat ze vrouw is. Ook zouden deze vrouwen niet alleen als *recruiter* werken, maar ook als een soort bewaker voor de slachtoffers wanneer ze te werk worden gesteld in het land van bestemming (UNODC, 2014).

Naast dat vrouwen veel betrokken zijn bij het recruitment-proces, zien we ook wel dat ze leidinggevende posities hebben waarbij ze verantwoordelijk zijn voor de boekhouding en inkomende financiën (UNODC, 2012), transport naar het werkland van bestemming, het bewaken van de prostituees in het bordeel waar ze werken en het vervalsen van paspoorten (Beare, 2010) en het huren van hotelkamers en peeskamers (Syla, 2013). Broad (2015) vond in haar onderzoek dat de criminele activiteiten van vrouwelijke daders van seksuele uitbuiting meestal op een lager niveau plaatsvinden waarbij ze ook meer worden blootgesteld aan ontdekking door opsporingsinstanties. Siegel en de Blank (2008) geven aan dat de rol van vrouwelijke daders vooral binnen mensenhandelorganisaties uit Italië, Oost-Europa en Nigeria steeds groter lijkt te worden.

1.3 Onderzoeksvraag

Binnen Nederland is er nog geen systematisch en representatief onderzoek verricht naar vrouwen en hun betrokkenheid bij mensenhandel dat de achtergronden en rol van deze vrouwen bij deze ernstige vorm van georganiseerde misdaad beschrijft. De hoofdvraag in dit onderzoek luidt als volgt:

Wat zijn de kenmerken van vrouwen die veroordeeld worden voor mensenhandel?

Het antwoord op deze vraag wordt beschreven aan de hand van de volgende deelvragen:

1. Hoeveel vrouwen zijn er in de periode 1994-2016 verdacht en veroordeeld voor mensenhandel?
2. Voor welke uitbuitingsvormen binnen mensenhandel zijn de vrouwen veroordeeld en in hoeverre is deze verdeling anders dan die van mannelijke daders?
3. Wat voor sancties zijn er aan de vrouwen opgelegd?
4. Wat zijn de kenmerken van de vrouwen die veroordeeld zijn voor mensenhandel?

1.4 Wetenschappelijke en maatschappelijke relevantie

Mensenhandel is al jarenlang een prioriteit van de Nederlandse politie, maar de opsporing en vervolging kent verschillende problemen. Vrouwelijke daders van mensenhandel zijn een in de (internationale) wetenschappelijke literatuur sterk onderbelichte groep, terwijl geschat wordt dat hun aandeel bij het delict relatief groot is. Doorgaans worden vrouwelijke daders vooral als hulpje of slachtoffer gezien bij de vervolging van mensenhandel. Er zijn echter aanwijzingen dat zij een prominentere rol hebben dan wordt verondersteld. Wanneer deze vrouwen ten onrechte niet als dader worden aangemerkt, of minder vaak worden berecht dan mannen, is het mogelijk dat netwerken hun werkzaamheden blijven continueren en slachtoffers voor de prostitutie blijven werven en inzetten. Gezien de grote schade van dit soort delicten en de impact hiervan op slachtoffers, is meer kennis over deze groep van groot belang. Dit onderzoek zal duidelijk maken wat voor rol vrouwelijke daders hebben bij seksuele uitbuiting en in hoeverre eigen slachtofferervaringen van seksuele uitbuiting een rol spelen bij het daderschap. Hiermee zal dit onderzoek belangrijke informatie bieden voor de opsporing en vervolging van verdachten van mensenhandel ten behoeve van de prostitutie.

2 Methode

Voor dit onderzoek hebben wij de beschikking gekregen over de gegevens uit OMdata betreffende volwassen vrouwen (18 jaar of ouder) die in de periode 1991-2016 zijn verdacht en veroordeeld voor mensenhandel. In deze periode heeft de wetsgeschiedenis met betrekking tot het delict mensenhandel zich behoorlijk ontwikkeld: van artikel 250ter Wetboek van Strafrecht, naar artikel 250a, naar artikel 273a en ten slotte naar artikel 273f. Mogelijke verdachten zijn dus gezocht op diverse wetsartikelen. Van deze daders hebben wij de justitiële documentatie geanalyseerd. Het betreft een totale onderzoeksgroep van ruim 400 daders. Aangezien deze groep te groot is voor het huidige onderzoek, en om toch tot een extern valide steekproef te komen is besloten om 2 grote arrondissementen op te nemen in het onderzoek, namelijk Amsterdam (N=65), en Rotterdam (N=44), en 2 kleinere, Alkmaar (N=10) en Den Bosch (N=19). Dit resulteerde in een totaal van 138 vrouwen die zijn veroordeeld voor mensenhandel.

Daarnaast hebben wij toestemming van het College van Procureurs-Generaal gekregen om de strafdossiers van deze vrouwen in te zien. De analyse van de strafdossiers is gebeurd met behulp van het score-instrument vrouwelijke zedendelinquenten dat in het kader van het onderzoek van Wijkman, Bijleveld en Hendriks (2010) is gebruikt. Dit instrument ligt aan de basis van diverse onderzoeken naar vrouwen die ernstige (zeden) delicten hebben gepleegd. Aan dit instrument zijn essentiële variabelen toegevoegd die betrekking hebben op het delict mensenhandel, zoals kenmerken van het samenwerkingsverband, de inhoud van de relatie van de vrouwelijke dader(s) met de mededaders en kenmerken van de strafbare activiteiten die hebben geleid tot de veroordeling. Het score-instrument is te vinden in bijlage 1.

In het strafdossier dat door het Openbaar Ministerie is samengesteld ter voorbereiding op de strafzaak, zijn kenmerken te vinden van de dader, het delict en het slachtoffer. Het bevat informatie over de tenlastelegging en meestal ook de uitspraak van de rechter. In de tenlastelegging is opgenomen van welke feiten de verdachte wordt verdacht, wanneer de verdachte de feiten zou hebben gepleegd en ten aanzien van welk(e) slachtoffer(s). De geboortedata van de slachtoffers staan ook in de tenlastelegging. Verder zitten in het dossier getuigenverklaringen en aangiftes van slachtoffers. Afhankelijk van de aard van de zaak kunnen ook voorlichtingsrapportages van de Reclassering of rapportages Pro Justitie aanwezig zijn.

Van alle dossiers waren 62 dossiers (45%) niet beschikbaar voor inzage: 31 (22.5%) waren onvindbaar, 26 (18.8%) waren (nog) niet in te zien omdat het dossier nog bij de Officier van Justitie lag in

verband met hoger beroep, 3 (2.2%) dossiers waren reeds geschoond, en 2 (1.4%) dossiers/zaken waren voor vervolging overgedragen aan het buitenland.

Voor de 62 dossiers die niet beschikbaar waren voor inzage, is gekeken of deze zaken zijn opgenomen in de database van rechtspraak.nl. Dit was bij 18 zaken het geval. Op deze manier kon uit het vonnis van de rechtbank of het hof in ieder geval de benodigde informatie betreffende het delict worden geanalyseerd. In totaal is er dus informatie over 94 zaken (68% van het totale aantal van 138 zaken) waarbij een vrouwelijke dader betrokken is geweest.

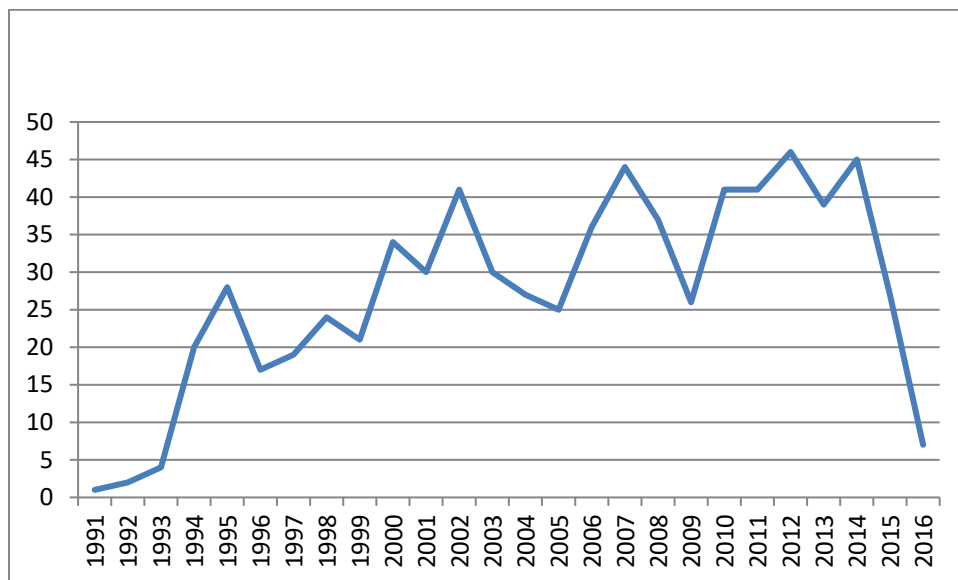
Bij een aantal resultaten zijn ter toelichting korte gevalsbeschrijvingen toegevoegd. Deze zaken zijn op onderscheidende kenmerken doelbewust gewijzigd om de privacy van de onderzochte personen te waarborgen en zo herkenning te voorkomen. Dit geldt ook voor de namen van de betrokken personen.

3 Resultaten

3.1 Ontwikkeling in de omvang van vrouwen die veroordeeld zijn voor mensenhandel

In totaal zijn er in de huidige onderzoeksgroep in de periode 1991-2016 712 vrouwen verdacht van mensenhandel (waarvan 19 minderjarig), en 422 vrouwen (waarvan 15 minderjarig) zijn veroordeeld. Dit komt over een periode van 23 jaar neer op gemiddeld 30 verdachten respectievelijk 18 veroordeelden per jaar.

Het verloop van het aantal zaken dat bij het OM wordt aangemeld is sterk wisselend, wat ook te zien is in figuur 1. Wat het effect is van bijvoorbeeld een scherper opsporingsbeleid valt hier dus slecht uit af te leiden.¹

Figuur 1. Aantal vrouwelijke verdachten van mensenhandel in de periode 1991-2016

De gemiddelde leeftijd van de vrouwen ten tijde van het delict was 32.3 jaar (minimum 18 jaar, maximum 71 jaar, mediaan 30.0). In tabel 2 is weergegeven in welke regio's de vrouwen zijn geboren. De meerderheid van de vrouwen (50.6%) is geboren in een land in Oost-Europa. In Nederland geboren daders vormden ruim een kwart (25.9%) van de onderzoeksgroep.

¹ De data is verstrekt in het voorjaar van 2016, wat de neergaande lijn in het betreffende jaar verklaart.

Tabel 1. Geboorteregio's van vrouwen veroordeeld voor mensenhandel

Geboorteregio	% (absolute aantallen)
Nederland	25.9% (36)
Oost-Europa	50.4% (70)
Azië	9.4% (13)
Zuid-Amerika	6.5% (9)
Afrika	5.0% (7)
West-Europa	2.2% (3)
Onbekend	0.7% (1)
Totaal	100% (139)

3.2 Afdoeningskenmerken van vrouwen die veroordeeld zijn voor mensenhandel

In deze paragraaf zullen alle zaken (N=138) worden besproken, aangezien deze sectie is gebaseerd op de gegevens uit de justitiële documentatie. Bij 7.2% van de zaken (N=10) was er nog geen beslissing bekend. Bij 11.5 % van de vrouwen (N=16) is sprake van een beleidssepot, bijvoorbeeld omdat de verdachte onvindbaar is, er onvoldoende nationaal belang is, de verdachte een gering aandeel heeft in het feit of de verdachte al door de feiten en gevolgen is getroffen. Deze beleidssepots tellen mee als een geldige afdoening en kunnen dus worden gezien als dat iemand is veroordeeld voor dit delict (Wartna, Blom & Tollenaar, 2008). In 81.2% van de zaken (N=112) kwam de rechter tot een veroordeling. In tabel 2 is weergegeven hoe vaak welke sanctie door de rechter is opgelegd.

Tabel 2. Opgelegde sancties

Soort sanctie	% (N)
Schuldigverklaring zonder strafoplegging	0.9% (1)
Onvoorwaardelijke boete	2.7% (3)
Voorwaardelijke boete	0.9% (1)
Werkstraf	13.4% (15)
Gevangenisstraf, onvoorwaardelijk	45.5% (51)
Gevangenisstraf met een onvoorwaardelijk deel	32.1% (36)
Gevangenisstraf, voorwaardelijk	4.5% (5)

Totaal	100% (112)
--------	------------

Als er door de rechter een sanctie werd opgelegd, dan was dat bij ruim drie kwart (77.6%) van alle vrouwen een gevangenisstraf met een onvoorwaardelijk deel of een geheel onvoorwaardelijke gevangenisstraf. Het gemiddelde aantal onvoorwaardelijke dagen dat de vrouwen in detentie moesten doorbrengen was 479 (minimum= 2, maximum= 1825, SD = 453).

3.3 Daderkenmerken

Zoals in de methode vermeld waren niet van alle zaken strafdossiers in te zien. De resultaten in de volgende paragrafen zullen gebaseerd zijn op de 96 zaken waarvan we of het strafdossier hebben kunnen inzien, of informatie over de zaak hebben verkregen via rechtspraak.nl.

Uit het wetsartikel dat de afgelopen decennia wordt gebruikt voor de beschrijving van mensenhandel (273f, 273a 250ter, 250a) valt niet af te leiden om welke uitbuitingsvormen het gaat. Deze informatie was echter wel te vinden in de geanalyseerde strafdossiers. Hieruit bleek dat de meerderheid van de vrouwen, 85 (88.5%), was veroordeeld voor seksuele uitbuiting en 11 (11.5%) voor arbeidsuitbuiting. Mensenhandel met het oogmerk van orgaanverwijdering, gedwongen huwelijken, gedwongen adoptie en criminele uitbuiting waren niet aanwezig in de onderzoeksgroep.

Van de vrouwen die zijn veroordeeld voor seksuele uitbuiting (85), heeft 50.8% zelf ooit in de prostitutie gewerkt, en werkte 28.3% nog in de prostitutie ten tijde van het delict. Opvallend is dat er weinig kenmerken over de dader waren terug te vinden in de strafdossiers. Afgezien van geboorteland en plaats, en of de vrouwen zelf werkzaam waren in de prostitutie, werd er weinig melding gemaakt over hun persoonskenmerken. Slechts bij 9 vrouwen werd er melding gemaakt van voorlichtingsrapportages van bijvoorbeeld de reclassering of een rapportage Pro Justitia, en bij 5 vrouwen (3.6%) was deze rapportage ook fysiek aanwezig in het strafdossier. Uit dit zeer lage percentage voorlichtingsrapportages kan worden afgeleid dat de rechter zelden vraagtekens zet bij de toerekeningsvatbaarheid van deze vrouwen.

Uit de dossiers kwam naar voren dat minder dan een derde (31.3%) van de vrouwen een deel van het delict heeft bekend. Hierbij was er geen verschil tussen vrouwen die betrokken waren bij seksuele uitbuiting of arbeidsuitbuiting. Als verklaring voor het plegen van het delict gaven de vrouwen onder meer aan dat ze bang waren voor hun mannelijke mededader en daarom meewerkten aan de uitbuiting, dat ze uit liefde voor hun mannelijke mededader meewerkten, dat ze het delict hebben

gepleegd vanwege het geld ('illegalen werken harder dan legale werknemers') of omdat ze nu door het extra geld zelf konden stoppen met werken in de prostitutie. Ten slotte gaven enkele vrouwen aan dat ze de slachtoffers hadden willen helpen omdat deze bijvoorbeeld in Nederland meer geld konden verdienen in de prostitutie dan in hun thuisland.

3.4 Delictkenmerken

De meerderheid (94.7%) van de vrouwen heeft het delict samen met anderen gepleegd. Gemiddeld bestonden de samenwerkingsverbanden uit 3.1 daders (dit is dus inclusief de vrouwelijke dader). De meerderheid van de mededaders was van het mannelijke geslacht (75.3%), terwijl een minderheid van de vrouwen mannelijke én vrouwelijke mededaders (13.8%) had, of alleen vrouwelijke mededaders (1.4%). Opvallend is dat bij veel vrouwen (72.7%) hun mededader tevens de man was met wie zij een relatie hebben (gehad). Hierbij was er geen significant verschil voor de vrouwen betrokken bij seksuele uitbuiting en zij die betrokken waren bij arbeidsuitbuiting. Gemiddeld waren er 4 slachtoffers betrokken bij het delict. Op 1 zaak na (hierbij was een transseksueel slachtoffer betrokken) waren bij alle zaken van seksuele uitbuiting louter vrouwelijke slachtoffers betrokken. Bij de zaken met arbeidsuitbuiting werden 6 keer alleen mannelijke slachtoffers genoemd, 3 keer zowel mannelijke als vrouwelijke slachtoffers en 2 keer alleen vrouwelijke slachtoffers.

3.5 Criminele gedragingen

De gedragingen waarvoor de vrouwen zijn veroordeeld lopen behoorlijk uiteen. Een overzicht van de gedragingen zoals genoemd in de dossiers staan in tabel 3. Het totale aantal handelingen is meer dan 96, omdat vrouwen kunnen zijn veroordeeld voor het verrichten van meerdere handelingen. Daarom worden in de tabel ook alleen absolute aantallen en geen percentages genoemd.

De vijf meest voorkomende handelingen die werden genoemd zijn geld innen (44), slachtoffers huisvesten (28), slachtoffers controleren tijdens hun werk (25), uitbuiten (24) en het innemen en bewaren van het paspoort (21).

Het was lastig om de mate van leidinggeven af te leiden uit de dossiers. Vrouwen ontkenden vaak een bepaalde mate van leidinggeven, waarbij zij op hun beurt weer naar mannelijke daders wezen of slachtoffers gaven tegenstrijdige verklaringen over wie de dagelijkse leiding had in bijvoorbeeld de seksclub waar zij werkten. Vanwege deze tegenstrijdigheid en onduidelijkheid is besloten om over dit

aspect geen verdere uitspraken te doen. Hieronder zullen aan de hand van een aantal zaken de rollen en gedragingen van de vrouwen nader worden toegelicht.

Tabel 3. Gedragingen zoals benoemd in het dossier

Gedragingen	Aantal keren
Geld innen	44
Slachtoffers huisvesten	28
Controleren tijdens werk	25
Uitbuiten	24
Innemen en bewaren paspoort	21
Ronselen in buitenland	19
Contact leggen met klanten	17
Minderjarige aanzetten of laten werken in prostitutie	17
Vervoeren naar klanten of werkplek	17
Vals paspoort regelen, pasfoto's maken, vliegtickets regelen	17
Werkinstructies geven	11
Werkartikelen kopen voor slachtoffers	8
Huren peeskamer	7
Boekhouding bijhouden	6
Inschrijven escortbureau	5
Advertenties internet aanmaken/beheren	5
Wetenschap van uitbuiting	4

Brigitta is een 29-jarige Hongaarse vrouw. Zij heeft zich, gedurende 4 jaar, samen met haar Hongaarse echtgenoot en een tweede Hongaarse man schuldig gemaakt aan mensenhandel ten aanzien van 4 jonge Hongaarse vrouwen. De vrouwen werden onder valse voorwendselen (werken als danseres) naar Nederland gehaald. De vrouwen werden bij Brigitta en haar man gehuisvest en zij mochten niet zelfstandig naar buiten, of zelfstandig naar hun raam in het prostitutiegebied reizen. De vrouwen werden elke dag verteld dat zij een grote schuld hadden en dat ze die moesten terugverdienen. De schuld werd ook met hoge boetes verhoogd, bijvoorbeeld als een vrouw met een medebewoonster had gesproken of onder werktijden had gerookt. De vrouwen werden dagelijks gecontroleerd en uit angst dat hen, en hun

familie iets werd aangedaan durfden zij niet bij Brigitta en haar mededaders weg te gaan. Om de slachtoffers 'onder de duim te houden' werden ze bij tijd en wijle door de mannen verkracht. Brigitta heeft bij de Rechtbank beweerd dat zij onder druk van haar echtgenoot stond. Dit werd niet aannemelijk geacht omdat haar echtgenoot tijdens de pleegperiode een tijd in het buitenland verbleef en een tijd in detentie heeft gezeten. Brigitta had dus wel andere keuzes kunnen maken. Het Gerechtshof heeft een gevangenisstraf van 30 maanden opgelegd, waarvan 16 maanden voorwaardelijk.

Inge is een 22-jarige Nederlandse vrouw. Zij heeft gedurende een week met Jan, haar vriend, een 16-jarig meisje aangezet tot seksuele handelingen tegen betaling. Jan heeft het slachtoffer opgepikt bij een treinstation nadat ze bij een jeugdinstelling was weggelopen. Inge heeft advertenties op kinky.nl geplaatst, daarbij een telefoonnummer vermeld en heeft voor het slachtoffer afspraken met klanten gemaakt. Het slachtoffer kreeg de instructie dat ze moest zeggen dat ze meerderjarig was. Ze werd door Inge en Jan naar klanten gebracht en gecontroleerd. Ze werd geïnstrueerd om onbeschermde seks te hebben, omdat dat meer geld opbracht. Het slachtoffer heeft na een week aangifte gedaan. Tijdens de rechtszaak zegt Inge "als ik het achteraf had geweten had ik mij er nooit in gemengd. Ik heb haar nooit gedwongen, het was allemaal vrijwillig. Ze wilde alles zelf. Ik weet niet oud ze was. Op een gegeven moment is ze weggegaan en is ze voor iemand anders gaan werken. Anderen hebben ook verklaard dat ze dit werk al eerder had gedaan. Ik denk dat het allemaal wel heel erg overdreven is. Ze zou dit ook al eerder hebben gedaan. Ik vind alles wel een beetje opgeblazen". De Rechtbank legt haar een gevangenisstraf van 6 maanden onvoorwaardelijk op.

Yena is een 54-jarige Chinese vrouw. Zij heeft gedurende 4 maanden samen met haar Chinese echtgenoot een illegale Chinees te werk gesteld in hun restaurant. De man moest daar voorbereidende werkzaamheden verrichten, zoals vlees en groente snijden, en schoonmaken. Hij werkte 6 tot 7 dagen per week, 10 uur per dag. Hiervoor kreeg hij €800 per maand, inclusief kost, inwoning en vakantiegeld. Bij controles door instanties werd een alarmsignaal gebruikt en moest de man zich verbergen in een geheime schuilplaats. Het mannelijke slachtoffer kreeg te weinig salaris, maar hij durfde daar niets van te zeggen tegen het echtpaar. Hij had geen verblijfsvergunning en een vals paspoort. Hij vermoedde dat als hij dat wel zou doen, hij meteen weggestuurd zou worden. Het was voor hem lastig om een baan te vinden in de horeca, dus hij was blij met alles wat hij kon vinden. Bij een arbeidsinspectie heeft men de man aangetroffen. Yena heeft aangegeven bewust illegale werknemers aan te nemen, omdat die harder

werken (het is voor hen lastiger om werk te vinden). Het Gerechtshof heeft de vrouw een voorwaardelijke boete van €10.000 opgelegd.

3.6 Slachtofferkenmerken

Als we kijken naar de leeftijd van het slachtoffer, dan was er bij 32.3% van de zaken sprake van een minderjarig slachtoffer (onder de 18 jaar). Hierbij was er geen verschil aanwezig tussen de zaken met seksuele uitbuiting en arbeidsuitbuiting. Wel werden er significant vaker minderjarige slachtoffers aangetroffen die werkzaam waren in de escort of de onvergunde prostitutiebranche (bijvoorbeeld massagesalons, bordelen aan huis, of straatprostitutie) ($\chi^2(2)=14.080$, $p<.005$).

In tabel 4 zijn de geboorteregio's van de slachtoffers afgezet tegen de geboorteregio's van de daders. Uit tabel 4 blijkt dat in de meerderheid van de gevallen daders en slachtoffers uit dezelfde regio afkomstig zijn en dat het dus zelden voorkomt dat een slachtoffer een dader heeft die niet in hetzelfde land als hij/zij is geboren. De belangrijkste uitzondering hierop zijn vrouwen die geboren zijn in Nederland: zij hebben vaker slachtoffers uit Oost-Europa dan uit Nederland.

Tabel 4. Geboorteregio slachtoffers afgezet tegen de Geboorteregio van de daders.

	Geboorteregio slachtoffers						
		Nederland	Oost-Europa	Azië	Zuid-Amerika	Afrika	Totaal
Geboorteregio daders	Nederland	8	13	0	0	1	23
	Oost-Europa	0	31	0	0	0	31
	Azië	1	1	4	0	0	6
	Zuid-Amerika	3	0	1	1	0	5
	Afrika	0	0	0	0	3	3
	Totaal	12	45	5	2	4	68

De drie meest voorkomende geboortelanden van daders uit Oost-Europa zijn Hongarije (19 keer), Roemenië (10 keer) en Bulgarije (9 keer). Als we voor deze 3 groepen daders kijken uit welke landen hun slachtoffers afkomstig zijn, dan zien we dat Hongaarse daders altijd Hongaarse slachtoffers hebben,

Roemeense daders 90% Roemeense slachtoffers hebben en 10% Hongaarse slachtoffers, en dat daders uit Bulgarije altijd slachtoffers uit Bulgarije hebben.

3.7 Misleiding en economische kwetsbaarheid

Bij een derde (33.8%) van de zaken was sprake van misleiding van het slachtoffer. Slachtoffers werd dan verteld dat ze in Nederland zouden gaan werken als au-pair, gezelschapsdame voor senioren, schoonmaakster of danseres. In Nederland aangekomen werden de vrouwen bijzonder snel, vaak binnen een paar dagen, tewerkgesteld als prostituee. Dit betekent ook dat bij een meerderheid van de slachtoffers geen sprake was van misleiding, althans niet in de zin van het beloven van een bepaald beroep. Bij de slachtoffers die wisten in welke sector (prostitutie, groenteteelt) ze kwamen te werken, was in een later stadium sprake van een ander soort misleiding, namelijk dat ze geen, of te weinig van hun verdiensten kregen.

Zonder uitzondering kunnen we stellen dat alle slachtoffers zijn 'uitgekozen' vanwege hun economische kwetsbaarheid. Daders gaven dit soms ook aan in hun verhoor bij de politie. Bij de zaken waar sprake was van seksuele uitbuiting gaven vrouwelijke eigenaren van seksclubs aan oprecht verbaasd te zijn voor welk tarief buitenlandse prostituees hun werkzaamheden wilden verrichten. Een Nederlandse prostituee zou dit volgens hen nooit hebben gedaan. Vrouwelijke slachtoffers van seksuele uitbuiting gaven aan dat ze in hun thuisland al werkzaam waren in de prostitutie en naar Nederland waren gekomen om hier meer geld te kunnen verdienen dan in hun thuisland. Hierbij werd ook wel aangegeven dat ze niet alleen de hogere verdiensten aantrekkelijk vonden, maar ook het feit dat prostitutie in Nederland legaal is en ze in dat opzicht ook een rustiger bestaan zouden kunnen leiden. Ze hoefden dan niet meer steeds op de vlucht voor de politie. In de casus van Yena, hiervoor al besproken, gaf de vrouw aan voorkeur te hebben voor illegale werknemers, omdat die uit angst voor aangifte bij de politie altijd harder werkten dan legale werknemers.

3.8 Vrouwelijke daders die zelf eerder seksueel zijn uitgebuit

Uit de analyse van de strafdossiers komt naar voren dat van de vrouwen 7.5% (N=7) zelf slachtoffer is geweest van seksuele uitbuiting, voordat zij dader zijn geworden. Bij 2 zaken was er sprake van een beleidssepot en de andere 5 vrouwen hebben een onvoorwaardelijke gevangenisstraf gekregen (waarvan 3 met een voorwaardelijk deel). Deze groepen zijn te klein om statistische analyses op te verrichten. Daarom is ervoor gekozen om 3 zaken waarin sprake is van een slachtoffer dat zelf dader is geworden kwalitatief te beschrijven.

Selina is een vrouw van 25 jaar en is geboren in Letland. Zij is in haar thuisland in een discotheek aangesproken door Max, tevens afkomstig uit Letland. Hij heeft haar gevraagd of zij belangstelling had voor het verdienen van veel geld in de escort in Nederland. De verdeling zou 50/50 zijn: 50% voor Max en 50% voor Selina. Hier had zij wel oren naar en zij is met hem meegegaan naar Nederland. In Nederland moest zij meteen haar paspoort inleveren bij Max. Hij heeft haar bij een aantal escortbureaus ingeschreven. Elke dag moest zij 90% van haar geld bij Max inleveren. Toen zij hiertegen protesteerde, zei hij dat haar geld bij hem veiliger was dan in het huis waar ze woonde bij de andere prostituees. Hij vertelde haar dat ze meer geld mocht houden, als ze terug zou gaan naar Letland om daar vrouwen voor hem te ronselen die in de escort in Nederland konden werken. Selina merkte dat verschillende vrouwen die zij aansprak niet heel enthousiast reageerden op het werken in de prostitutie. De vrouwen die ze hierna benaderde vertelde ze dat ze werk als schoonmaakster voor hen kon regelen. Op deze manier heeft ze minimaal 1 slachtoffer weten te werven. In Nederland werden de vrouwen ingeschreven bij een escortbureau en Selina bracht de slachtoffers in een auto naar de klanten toe. Eén van de slachtoffers heeft na een mishandeling door Max aangifte gedaan. De Officier van Justitie heeft besloten om de zaak voorwaardelijk te seponeren, onder welke voorwaarde bleek niet uit het dossier of de justitiële documentatie.

Ivonne is een studente van begin 20 uit Rusland. Zij is via een website in contact gekomen met Dragan. Hij vertelde haar dat hij verliefd op haar was geworden en stuurde haar meerdere malen per uur sms'jes waarin hij vertelde hoeveel hij van haar hield. Hij heeft een vliegticket voor haar betaald, zodat ze naar hem toe kon komen. Gedurende een paar maanden hebben ze een relatie gehad waarin Dragan met Ivonne in dure restaurants ging eten, merkkleding voor haar kocht en met haar op vakantie ging. Op een gegeven moment heeft hij haar voorgesteld om in de prostitutie te gaan werken, zodat ze samen meer geld hadden. Ze zou €20.000,- per maand kunnen verdienen. Alle verdiensten moest Ivonne dan bij hem afstaan, want dat was veiliger. Hij vertelde haar ook dat ze samen van het vele geld later veel

kinderen konden onderhouden. Tegelijkertijd heeft hij haar echter ook gedwongen om een abortus te ondergaan, toen bleek dat zij zwanger van hem was. Toen Ivonne aangaf niet meer in de prostitutie te willen werken, heeft Dragan voorgesteld dat zij vriendinnen van haar moest gaan benaderen om deze te laten werken in de prostitutie. Dat is haar gelukt voor één vriendin. De vrouwen zaten in de raamprostitutie en zijn daar tijdens een controle door de politie meegenomen naar het bureau, alwaar ze aangifte hebben gedaan. De Officier van Justitie heeft besloten om de zaak te seponeren, omdat Ivonne al genoeg door de feiten en de gevolgen van het geheel was getroffen.

Lydia is een Hongaarse vrouw van eind 30. Ze is met een vervalst paspoort naar Nederland gekomen om hier in een seksclub te gaan werken. Ze heeft zelf teveel van haar verdiensten aan de eigenaar moeten afstaan. Na een tijdje is ze gestopt met het werk en is ze bazin van dezelfde seksclub geworden. In de periode dat ze cheffin was hebben er meerdere minderjarigen in de club gewerkt. Ze heeft de paspoorten van alle slachtoffers (minimaal 9 vrouwen) in haar beheer gehouden. Ze heeft de vrouwen uitgescholden, als ze niet hard genoeg werkten, en heeft de vrouwen geslagen. Alle vrouwen moesten gemiddeld 4000 euro aan gemaakte kosten aan de eigenaar van de club terugbetalen. Lydia zegt dat ze de vrouwen van de eigenaar in elkaar moest slaan. Als ze dat niet zou doen, dan zou ze zelf in elkaar worden geslagen. Ze ontkent dat ze cheffin van de club is geweest. De Rechtbank houdt rekening met het feit dat Lydia ook in de periode dat zij als cheffin werkzaam was nog steeds tevens als slachtoffer moet worden beschouwd en ziet daarin aanleiding de op te leggen straf aanmerkelijk te matigen. De Rechtbank heeft haar 12 maanden gevangenisstraf opgelegd waarvan 3 maanden voorwaardelijk.

4 Conclusie en discussie

4.1 Conclusie

In dit onderzoek is bekeken wat de kenmerken zijn van vrouwen die veroordeeld zijn voor mensenhandel. De meerderheid (90%) van de vrouwen is veroordeeld voor seksuele uitbuiting, en de overige 10% voor arbeidsuitbuiting. Deze cijfers zijn niet goed te vergelijken met onderzoek naar mannelijke daders, omdat er bij onderzoek naar mensenhandel vaak niet wordt uitgesplitst naar de verschillende vormen. De verhouding 90/10 lijkt echter niet afwijkend, aangezien deze ook in eerder onderzoek op zaaks-niveau is gevonden (NRM, 2013).

Als we kijken naar berechting en sanctionering, zien we dat het in 80% van de zaken tot een veroordeling kwam. Dit is vergelijkbaar met de 73% die wordt gemeld door de Nationaal Rapporteur Mensenhandel (NRM, 2016). Het gemiddeld aantal onvoorwaardelijke dagen dat de vrouwen in detentie moesten doorbrengen was 495, wat nauwelijks afwijkt van de 558 dagen zoals gerapporteerd door de NRM (2013). Hierbij dient wel te worden aangetekend dat de cijfers van de NRM de periode 2011-2015 beslaan, terwijl het in het onderhavige onderzoek over de periode 1993-2016 gaat.

De gemiddelde leeftijd van de vrouwen ten tijde van het delict was 32 jaar, waarmee ze niet lijken te verschillen van de onderzoeksgroep zoals bestudeerd door de NRM en die uit hoofdzakelijk mannelijke verdachten bestaat (NRM, 2016). De helft van de vrouwen is geboren in een land in Oost-Europa en Nederlandse daders vormden ruim een kwart van de onderzoeksgroep. Deze cijfers lijken juist omgekeerd aan die van mannelijke verdachten waar bijna de helft van de verdachten is geboren in Nederland en een kwart uit Oost-Europa afkomstig is (NRM, 2016). Van de vrouwen die zijn veroordeeld voor seksuele uitbuiting, heeft de helft zelf ooit in de prostitutie gewerkt, en werkte ruim een kwart nog in de prostitutie ten tijde van het delict. Een minderheid van de vrouwen, 7.5%, is zelf slachtoffer geweest van seksuele uitbuiting voordat zij dader zijn geworden.

De meerderheid (94.7%) van de vrouwen heeft het delict samen met anderen gepleegd, waarbij de samenwerkingsverbanden uit totaal 3.1 daders bestonden. Drie kwart van de mededaders was van het mannelijke geslacht, waarbij het opvallend is dat bij veel vrouwen (72.7%) hun mededader tevens de man was met wie zij een relatie hebben (gehad). Gemiddeld waren er 4 slachtoffers betrokken bij het delict. De vijf meest voorkomende mensenhandel gedragingen die door de vrouwen werden verricht zijn: geld innen, slachtoffers huisvesten, slachtoffers controleren tijdens hun werk, uitbuiten, en het innemen en bewaren van het paspoort. Als we kijken naar de leeftijd van het slachtoffer, dan was er bij 32.3% van de zaken sprake van een minderjarig slachtoffer. Dit komt overeen met eerdere bevindingen

(NRM, 2013). Ten slotte zijn in de meerderheid van de gevallen daders en slachtoffers uit dezelfde regio afkomstig. De belangrijkste uitzondering hierop zijn vrouwen die geboren zijn in Nederland: zij hebben vaker slachtoffers uit Oost-Europa dan uit Nederland.

4.2 Discussie

Zoals opgemerkt in het methode-hoofdstuk, was bijna de helft van de zaken niet beschikbaar voor inzage. Uit een nadere analyse is gebleken dat het bij deze niet-beschikbare zaken voornamelijk ging om recente zaken die plaats hebben gevonden na 2010. Uit recent onderzoek blijkt dat in strafzaken het hoger beroep in meer dan 92% van alle zaken wordt ingesteld door de verdachte (Croes, 2016). Dit betekent dat er in het onderhavige onderzoek dus een selectieve uitval heeft plaatsgevonden die wel van invloed kan zijn op de resultaten: recente zaken waarin de verdachte het niet eens was met de straf, zijn dus ondervertegenwoordigd. Dit zou onder meer kunnen betekenen dat er sprake zou kunnen zijn van een ondervertegenwoordiging van zaken waarbij een grote rol is weggelegd voor technologie, bijvoorbeeld in de vorm van prostitutiewebsites en websites waarbij de uitbuiting digitaal via een webcam plaatsvindt.

Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat 7.5% van de vrouwen zelf slachtoffer is geweest van seksuele uitbuiting voordat zij werd veroordeeld als dader. Bij deze bevinding dient een aantal aantekeningen te worden geplaatst. Aangezien relatief veel dossiers niet beschikbaar waren voor inzage, bestaat er een kans dat dit percentage slachtofferschap een ondergrens is. Indien een persoon op grond van internationale bepalingen of naar nationaal recht als slachtoffer wordt gekwalificeerd, kan een beroep worden gedaan op het non-punishment beginsel. In artikel 8 van het Verdrag van Warschau is een bepaling opgenomen die er kort gezegd op neerkomt dat slachtoffers die in een uitbuitingssituatie strafbare feiten hebben begaan, hiervoor niet vervolgd en niet bestraft dienen te worden. Het zou dus kunnen zijn dat de zaken waarbij een vrouwelijke verdachte die tevens slachtoffer is geweest van seksuele uitbuiting, niet bij de rechter terecht komen en dat wij die zaken dus ook niet hebben kunnen bestuderen, aangezien wij alleen de zaken hebben meegenomen waarbij iemand is veroordeeld.

4.3 Aanbevelingen

Het bovenstaande leidt tot een viertal aanbevelingen voor vervolgonderzoek. Ten eerste zouden, bij beschikbaarheid, de dossiers van de hoger beroepzaken geanalyseerd moeten worden. Op deze manier kunnen ook meer recente ontwikkelingen worden meegenomen.

De tweede aanbeveling betreft het feit dat, zoals in de methode al is aangegeven, de zaken in dit onderzoek afkomstig zijn uit 4 arrondissementen. Dit komt neer op een derde van alle mensenhandelzaken waarbij een vrouwelijke dader is veroordeeld. Er is nog te weinig bekend over de verschillen tussen deze arrondissementen onderling, als het gaat om trends in mensenhandel en seksuele uitbuiting. Daarom valt er ook weinig te zeggen over het effect van deze geografische spreiding. Om een goed en volledig beeld te kunnen krijgen van vrouwelijke daders van mensenhandel verdient het dus de aanbeveling om ook de zaken in de andere arrondissementen te onderzoeken.

De derde aanbeveling betreft de methode van onderzoek. Minder dan een derde van de vrouwen bekende (een deel van) het delict. Voor nog minder vrouwen was het mogelijk om te achterhalen wat hun beweegredenen waren geweest voor het plegen van het delict. Het zou goed mogelijk kunnen zijn dat strafdossiers niet het geschikte materiaal bevatten om iets te kunnen zeggen over dit soort aspecten: de meeste verdachten en daders proberen hun aandeel in het delict te minimaliseren of te ontkennen en zullen daarom niet veel inzicht geven in hun handelen. In het kader van het voorkomen van seksuele uitbuiting is het echter wel van belang dat we de beweegredenen van daders te weten komen. Daarom zou het een goed idee zijn om in een vervolgonderzoek vrouwelijke daders waarvan de zaak onherroepelijk is afgedaan (en die gedetineerd zijn) te interviewen om hen te bevragen over hun beweegredenen.

Ten slotte is het op basis van dit onderzoek lastig om goede uitspraken te doen over de transitie van slachtofferschap naar daderschap en in hoeverre vrouwelijke daders van seksuele uitbuiting die eerder slachtoffer zijn geweest van seksuele uitbuiting, verschillen van vrouwelijke daders die geen slachtoffer zijn geweest van seksuele uitbuiting. Ook is het nu nog te prematuur om iets te zeggen over de toepassing van het non-punishment beginsel in het Nederlandse rechtssysteem. Dit alles zou ervoor pleiten om ook de zaken te bestuderen waarbij er sprake is van een sepotgrond die gebruikt kan worden bij slachtofferschap van mensenhandel, zoals vervolging in strijd met belang van benadeelde (sepotcode 72) of geringe strafwaardigheid van het feit (sepotcode 42).

Literatuur

- Arsovska, J., & Allum, F. (2014). Introduction: women and transnational organized crime. *Trends in Organized Crime*, 17(1-2), 1-15.
- Beare, M. (2010). Women and organized crime. Public Safety Canada, Report No. 013, Canada.
- Broad, R. (2015). 'A Vile and Violent Thing': Female Traffickers and the Criminal Justice Response. *British Journal of Criminology*, 55(6), 1058-1075.
- Croes, M. (2016). De staat van het hoger beroep in het strafrecht. Den Haag: WODC.
- Gozdziak, E. M., & Bump, M. (2008). *Data and research on human trafficking: Bibliography of research based literature*. Washington, DC: U.S. Department of Justice.
- Hoyle, C., Bosworth, M., & Dempsey, M. (2011). Labelling the victims of sex trafficking: Exploring the borderland between rhetoric and reality. *Social & Legal Studies*, 20(3), 313-329.
- Kleemans, E.R., & van de Bunt, H.G. (1999). The social embeddedness of organized crime. *Transnational Organized Crime*, 5(1), 19-36.
- Kleemans, E.R., Kruisbergen, E.W., & Kouwenberg, R.F. (2014). Women, brokerage and transnational organized crime. Empirical results from the Dutch Organized Crime Monitor. *Trends in Organized Crime*, 17(1-2), 16-30.
- Lo Iacono, E. (2014). Victims, sex workers and perpetrators: gray areas in the trafficking of Nigerian women. *Trends in Organized Crime*, 17(1-2), 110-128
- NRM (Nationaal rapporteur mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen) (2013). *Mensenhandel. Negende rapportage van de Nationaal rapporteur*. Den Haag.
- NRM (Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen) (2016). *Cijfers vervolging en berechting 2011-2015*. Den Haag: BNRM.
- Siegel, D., & de Blank, S. (2008). Vrouwen die in vrouwen handelen. *Tijdschrift voor Criminologie*, 51(1), 3.
- Schwartz, J., & Steffensmeier, D. (2015). Can the gender gap in offending be explained? In F. T. Cullen, P. Wilcox, J. L. Lux, & C. L. Jonson (Eds.), *Sisters in crime revisited*. New York: Oxford University Press.
- Staring, R. (2007). Handelaars in vrouwen. *Justitiële verkenningen*(7), 50-64.
- Syla, J. (2013). Sex Trafficking of Women and Children in Europe and the Commonwealth of Independent States: The Global Politics of Exploitation. *Internet journal of Criminology*.
- Turner, J., & Kelly, L. (2009). Trade Secrets Intersections between Diasporas and Crime Groups in the Constitution of the Human Trafficking Chain. *British Journal of Criminology*, 49(2), 184-201.

- UNODC. (2010). *The globalization of crime: A transnational organized crime threat assessment*. United Nations Office on Drugs and Crime.
- UNODC (2014). *Global Report on Trafficking in Persons 2012*. Vienna: UNODC.
- UNODC. (2014). *Global Report on Trafficking in Persons 2014*. United Nations Office on Drugs and Crime.
- Van Dijk, E., Bijkerk, R. P. F., & van Soest, S. (2002). *Mensenhandel in Nederland: 1997-2000*. Apeldoorn: Korps Landelijke Politiediensten.
- Verhoeven, M., van Gestel, B., de Jong, D., & Kleemans, E. (2015). Relationships Between Suspects and Victims of Sex Trafficking. Exploitation of Prostitutes and Domestic Violence Parallels in Dutch Trafficking Cases. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 21(1), 49-64.
- Wartna, B.S.J., Blom, M., & Tollenaar, N. (2008). De WODC- Recidivemonitor. Den Haag: WODC.
- Wijkman, M., Bijleveld, C., & Hendriks, J. (2010). Women Don't Do Such Things! Characteristics of Female Sex Offenders and Offender Types. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 22 (2), 135-156.
- Zhang, S. X. (2009). Beyond the 'Natasha' story—a review and critique of current research on sex trafficking. *Global crime*, 10(3), 178-195.
- Zhang, S. X., Chin, K. L., & Miller, J. (2007). Women's participation in Chinese transnational human smuggling: a gendered market perspective. *Criminology*, 45(3), 699-733.

Bijlage Scoringsinstrument voor strafdossiers

Idnummer	
Parketnummer	
PERSOONSVARIABLEN	
Geboorteland	
Verblijfstatus	
Soort rapportages opgenomen in strafdossiers	
Intelligentie	
IQ gemeten met welk instrument?	
Neuroticisme	
Impulsiviteit	
Extraversie	
Spanningsbehoefte	
Gewetensontwikkeling	
Zelfbeeld	
Beïnvloedbaarheid	
indicatie agressieregulatie problematiek in jeugd	
aanwijzing autoriteit problematiek in jeugd	
Antisociaal gedrag	
Ooit depressieve stemming	
Leerproblemen	
Eerdere behandeling	
Klinische stoornissen (AS1)	
Persoonlijkheidsstoornissen (As II)	
Parafilie dader	
Ooit zelfbeschadiging	
Zelfmoordpoging(en)	
weglooppogingen	
Drugsgebruik dagelijks leven	
Alcohol dagelijks leven	
Gokken	
Dagbesteding	
Schulden	
Medicijngebruik	
Burgerlijke staat	
Aantal eerdere relaties?	
Huidige partner delinquent?	
Vorige partner(s) delinquent?	
Huidige partner gewelddadig?	
Vorige partner(s) gewelddadig?	
Zelf kinderen	
Contact eigen kinderen	
Prostitutie	
Soort prostitutie	
Leeftijd start prostitutie	

Duur prostitutie	
eetstoornis	
seksueel gedrag voor 18e jaar	
zwangerschapservaringen	
coping vaardigheden (attributie)	
blootstelling aan traumatische ervaring	
Hoogst afgeronde opleiding	
Gepest op school	
Pestgedrag (als dader)	
contact vrienden/vriendinnen	
delinquente vrienden	
Spijbelen	
Vechten op school/disruptive behavior	
schoolverlater	
schoolprestaties	
Eerdere delicten (obv zelfrapportage)	
GEZINSACHTERGROND OUDERLIJK GEZIN	
Aantal broers en zussen	
geboortevolgorde	
1-ouder gezin	
Enuresis/encopresis	
geboorte complicaties	
Middelgebruik moeder tijdens zwangerschap	
ouderschap op jonge leeftijd	
alcoholmisbruik gezin	
drugsmisbruik gezin	
Werkeloosheid gezin	
Delinquentie gezin	
Ouders psychopathologie	
Siblings psychopathologie	
Meerdere opvoeders	
Contact gezin Jeugdzorg oid	
Verwaarlozing	
Verwaarlozing door wie?	
Mishandeling	
Mishandeling door wie?	
Getuige van seksueel misbruik?	
Getuige van mishandeling	
Misbruik/mishandeling/ verwaarlozing bij siblings	
seksueel misbruik	
Leeftijd start seks misbruik	
Duur seksueel misbruik	
Soort seksueel misbruik	
Aantal daders van seksueel misbruik	
Diffuse seksuele grenzen gezin	
Moeder so seksueel misbruik	

Vader so seksueel misbruik	
DELICT VARIABLEN	
Werkzaam in prostitutie ttv delict	
middelengebruik ttv delict	
Solo/co-offending	
Bij co-offending: Geslacht, etniciteit en relatie tot medeverdachten	
Verblijfstatus medeverdachten	
Woont de medeverdachte al in NL voordat het delict wordt gepleegd?	
Is het een vaste of wisselend netwerk/groep?	
wapen tijdens delict	
rol dader initiatiefneming delict	
rol dader bij uitvoering delict	
aantal slachtoffer(s)	
geslacht slachtoffer(s)	
Leeftijd slachtoffers	
geboorteland slachtoffers	
Waar werkten de slachtoffers	
Onder welke voorwendselen meegenomen?	
Hoe is de zaak aan het licht gekomen?	
Verzet slachtoffer	
Fysiek geweld	
Gebruik van geweld om so(s) te controleren	
Aard gedraging, wat heeft de vrouw gedaan dat ze voor mensenhandel is veroordeeld? Wat was het juridische mensenhandel-element? Typische vrouwelijke gedragingen?	
Waarom dit/deze slachtoffers	
relatie tot slachtoffer(s)	
Pleegperiode	
letsel/schade	
Wat was de rol van de vrouw, volgens de vrouw zelf?	
Wat was de rol van de vrouw, volgens de mededader(s)?	
Wat was de rol van de vrouw, volgens de/het so(s)?	
Wie wordt er als hoofddader van het netwerk aangewezen?	
emotie bij aanhouding en/of verhoor	
bekennen delict	
Mate van voorbereiding/planning van delict	
Houding tav slachtoffer(s), empathie?	
In welke steden uitgebuit?	

Buitenlandse mensenhandel: rongselen/prostitueren in NL of ook buiten NL?	
Hoeveel ronsellanden/ bestemmingslanden?	

- Als de vrouw zelf slachtoffer is geweest van mensenhandel, geef een beschrijving van het proces van slachtoffer naar dader:

- Algemene indruk / overige opvallende zaken/beschrijving van het delict.

Gegevens eventuele mededaders (personalia en parketnummers):

Mededader 1

Parketnummer:

Geboortedatum:

Mededader 2

Parketnummer:

Geboortedatum:

Mededader 3

Parketnummer:

Geboortedatum: